

ΣΠΗΛΑΙΟ « Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ »
ΧΡΟΥΣΑΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Ἄπο τήν

Ἄννα Πετροχείλου*

Θέση : Τὸ σπήλαιο βρίσκεται στὴ βόρεια πλαγιά τοῦ Χρουσαϊκοῦ βουνοῦ, σὲ ὑψόμετρο 700 μ. περίπου, στὰ ΝΔ. τοῦ χωριοῦ Χρούσα καὶ σὲ ἀπόσταση ἀπ' αὐτό 300 μ. περίπου (Α.Σ.Μ. 6548).

Τὸ χωριὸ Χρούσα (ὑψόμετρο 650 μ.) ἀνήκει στὴν Κοινότητα Ἰσαρης Μεγαλοπόλεως Ἀρκαδίας.

Προσπέλαση : Ἡ προσπέλαση πρὸς τὴ Χρούσα γίνεται ἀκολουθώντας πρῶτα τὴ λεωφόρο Μεγαλοπόλεως - Καλαμάτας μέχρι τὴ γέφυρα τοῦ Ἄλφειοῦ ποταμοῦ 5 χλμ. καὶ σὲ συνέχεια, τὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς γέφυρας ἀσφαλτοστρωμένο δρόμο, πὺ ὁδηγεῖ στὴν κωμόπολη Ἰσαρης, 12 χλμ.

Πρὶν ἀπὸ τὴν Ἰσαρη 2,5 χλμ., στὴν τοποθεσία Κοτρώνια, διανοίγε- πρὸς τὰ ἀριστερὰ παρακαμπτήριος χαλικοστρωμένος ἀμαξιτός δρόμος σὲ καλὴ κατάσταση, πὺ τερματίζει στὸ χωριὸ Χρούσα μετὰ ἀπὸ 2,5 χλμ.

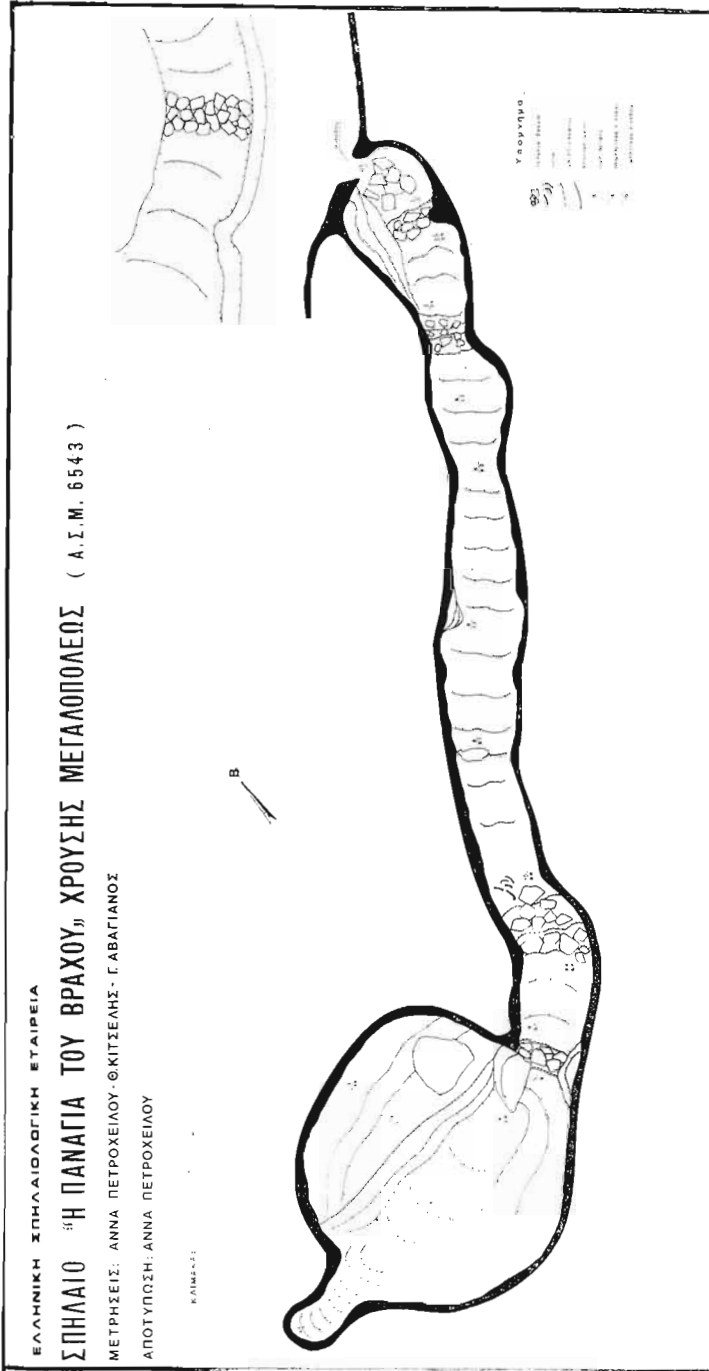
Ἄπὸ τὸ χωριὸ Χρούσα μέχρι τὴν εἴσοδο τοῦ σπηλαίου, ὑπάρχει ἀνηφορικὸ μονοπάτι μήκους 400 μ. περίπου, πὺ σὲ πολλὰ σημεῖα καλύπτεται ἀπὸ πυκνὴ βλάστηση χόρτων.

Περιοχὴ : Ἡ περιοχὴ τοῦ σπηλαίου εἶναι ἀνηφορικὴ μὲ θαυμάσια θέα πρὸς τὴν πλουσιότατη ἔκταση, πὺ τὴν περιβάλλει, καλυμμένη μὲ πυκνὴ ἄγρια δασικὴ βλάστηση.

Θρύλοι - Παραδόσεις : Κατὰ τὴν παράδοση τὸ σπήλαιο χρησιμοποιή-θηκε τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας γιὰ καταφύγιο.

Ἄναφέρεται ὅτι, σὲ μιὰ ἐπιδρομὴ τους οἱ Τοῦρκοι βρῆκαν τὸ χωριὸ ἐγκαταλειμμένο ἀπὸ τοὺς κατοίκους. Κατάλαβαν ἀμέσως ὅτι τοὺς εἶχαν ἀντιληφθεῖ καὶ εἶχαν κρυφτεῖ κάπου ἐκεῖ κοντά. Ψάχνοντας ἄκουσαν κλά-

* PETROCHILOU, A. J.—La grotte «Panayia tou Vrachou» (Notre - Dame des rochers) Megalopolis en Arkadia (Grèce).

Εικ. 1. Σχέδιο κάτωως τού σπηλαιού «Η Παναγιά τού βράχου» Χρούσας Μεγαλοπόλεως
 ,Αρκαδίας.

ματα μωρού να βγαίνουν από μια τρύπα, που ήταν σκεπασμένη με πέτρες και κλαδιά, για να μη φαίνεται.

Τότε οί Τουρκοί άναψαν μεγάλη φωτιά έξω από την είσοδο του σπηλαιού, βέβαιοι ότι αυτοί που ήσαν μέσα θα πέθαιναν από άσφυξία και έφυγαν για άλλα χωριά.

Έπειδή τα τρόφιμα, που είχαν μαζί τους οί κάτοικοι του χωριού τελείωναν, άποφάσισε ό τολμηρότερος να πάει προς την έξοδο Έκεϊ διαπίστωσε ότι, οί Τουρκοί είχαν φύγει, αλλά δεν μπορούσε να βγει από το σπήλαιο, γιατί ή φωτιά ήταν πολύ μεγάλη.

Για να σώσει την κατάσταση σκέφτηκε τον παρακάτω τρόπο, που τον έφάρμοσε άμέσως.

Τυλίχτηκε μ' ένα δέρμα βοδιού και κύλησε μέσα από τη φωτιά και επειδή ήταν το έδαφος κατηφορικό γρήγορα άπομακρύνθηκε άπ' αυτήν. Με μεγάλες προσπάθειες κατόρθωσε να σβύσει τη φωτιά και να σώσει τους συμπατριώτες του από βέβαιο θάνατο.

Ίστορικό : Το σπήλαιο έξερευνήθηκε τον Μάιο του 1978 με πρωτοβουλία και έπιχορήγηση του Συλλόγου Χρυσαιών Μεγαλοπόλεως «Άγ.Τριάδα» και με έντολή της Έλληνικής Σπηλαιολογικής Έταιρείας.

Το σπηλαιολογικό συνεργείο άποτελούσαν τα μέλη της Ε.Σ.Ε. κ. Άννα Πετροχείλου, ύπεύθυνη και οί κ. κ. Γ. Άβαγιανός και Θ. Κιτσέλης, συνεργάτες.

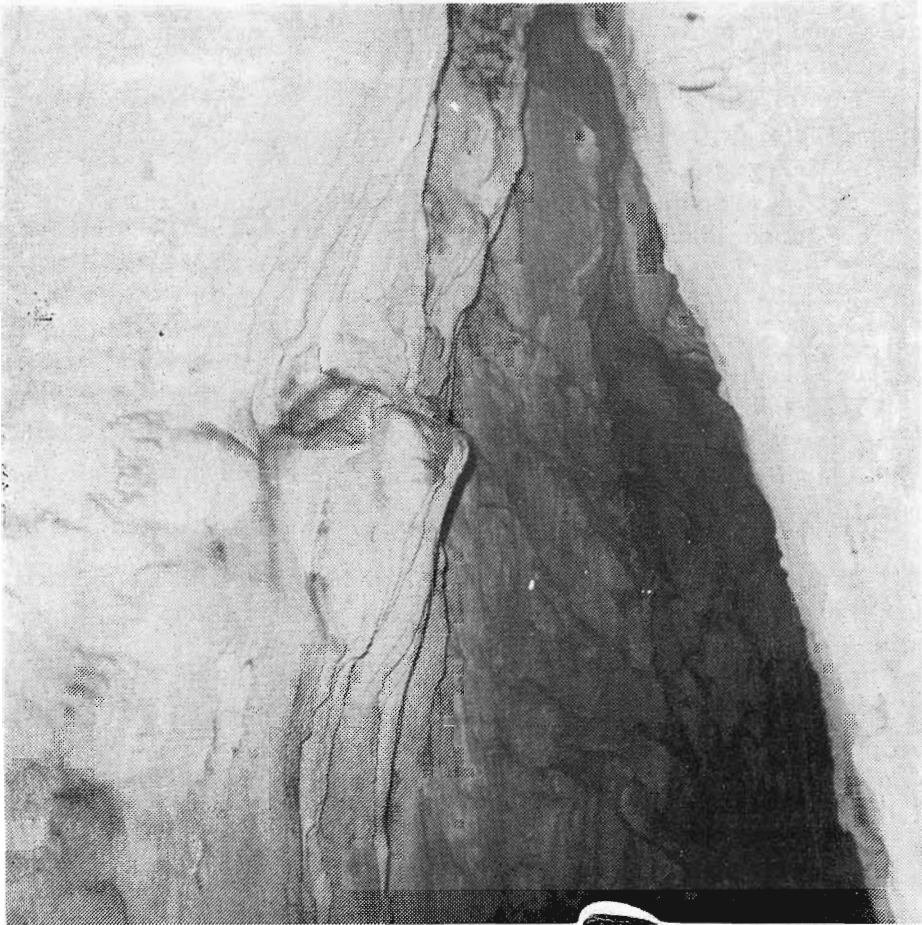
Το σπήλαιο : Η είσοδος του σπηλαιού έχει πλάτος 1 μ και ύψος όροφής 0,60 μ. Άκολουθεϊ μικρός θάλαμος με διαστάσεις 2,8 × 2 × 2 μ. (μήκος—πλάτος—ύψος). Ό δεξιός τοίχος του πλαταίνει προς την όροφή με πολύ άνηφορική κλίση. Το δάπεδό του είναι καλυμμένο με πέτρες, που έχουν άποσπαστεί από την όροφή. Στο τέλος του, αλλά και σ' όλο του το πλάτος, ύπάρχει άπότομη πτώση από βράχους με βάθος 2,5 μ. (βλ. εϊκ. 1).

Άπό τη βάση της πτώσης άρχίζει κατηφορικός διάδρομος με μήκος 23 μ. πλάτος 1,5 — 2,5 μ. και ύψος όροφής 6 — 10 μ.

Στην άρχή του διαδρόμου, μέχρι τα τρία μέτρα μήκος, ή όροφή του έχει μόνο 3 μ. ύψος. Σ' αυτό το σημείο ύπάρχει άλλη άπότομη πτώση από βράχους με βάθος 3 μ. περίπου. Οί τοίχοι του είναι στολισμένοι με πολύχρωμους παραπετασματοειδείς σταλακτίτες που δίνουν φαντασμαγορική όψη στο περιβάλλον και θυμίζουν στοά γοθτικού ρυθμού (βλ. εϊκ. 2).

Στο τέλος του διαδρόμου, που είναι και το χαμηλότερο σημείο του σπηλαιού, ύπάρχουν στο δάπεδο, άνάμεσα σε φερτά ύλικά, όστά ζών και κομμάτια από άγγεια, μάλλον σύγχρονα.

Ύστερα από άνέβασμα 2,5 μ. πάνω σε βράχους, ό διάδρομος συνεχί-

Εικ. 2. Σπήλαιο «Ἡ Παναγιά τοῦ βράχου» Χρούσας Μεγαλοπόλεως. Διάδρομος μορφολογίας «γοθτικοῦ ρυθμοῦ».

ζεται ἀνηφορικός ἀκόμα 4 μ. με πλάτος 2,5 καὶ ὕψος ὀροφῆς 8 μ. Στὸ τέλος του, ὕστερα ἀπὸ ἄλλη ἀπότομη ἀνάβαση, πάνω σὲ βράχους με ὕψος 2 μ., διανοίγεται ἀνηφορικός καὶ ἐντυπωσιακὸς θάλαμος με διαστάσεις 8,5 × 5 × 4 μ. (βλ. εἰκ. 3).

Τὸ δάπεδο τοῦ θαλάμου εἶναι κατηφορικό πρὸς τ' ἀριστερά. Σ' ὅλο τὸ μῆκος τοῦ δεξιοῦ τοῖχου του, πὺ εἶναι καλυμμένος με σταλακτιτικὸ ὕλικὸ καὶ θυμίζει ἀπολιθωμένο καταρράχτη καὶ σὲ ἀπότομο ὕψος 4 περίπου μέτρων, διανοίγεται ἐξώστης με πλάτος στὴν ἀρχὴ 3,5 μ. καὶ στὸ τέλος 2,5 μ. Τὸ δάπεδό του εἶναι ἀνηφορικό πρὸς τὰ δεξιὰ. Τὸ ὕψος τῆς ὀροφῆς του εἶναι στὴν ἀρχὴ 1,5 μ. καὶ στὸ βαθύτερο σημεῖο του 1 μ. Στὴν ἀρχὴ

τοῦ ἐξώστη δεσπόζει ὀγκόλιθος, πού ἔχει ἀποσπαστεῖ ἀπό τήν ὀροφή.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ θαλάμου, διανοίγεται πολὺ ἀνηφορική ἐσοχή με διαστάσεις $3 \times 1 \times 1$ μ. (μῆκος—πλάτος—ὕψος), ὅπου εἶναι καὶ τὸ τελευταῖο σημεῖο τοῦ σπηλαίου.

Σπηλαιογένεση : Πρόκειται γιὰ διάκλαση πού ἔχει διανοιχτεῖ ἀπὸ BBA. πρὸς NND. ἀπὸ διάβρωση. Τὰ νερά πού τήν διάνοιξαν εἰσχώρησαν στὴν ἀρχὴ κατὰ μῆκος τῆς ὀροφῆς τῆς. Μετὰ ἀκολούθησε ἡ διάνοιξη τῆς εἰσόδου, πού ἐγινε ἀφορμὴ νὰ εἰσχωρήσουν νερά με ἐντονότερη ροή, με ἀποτέλεσμα νὰ βαθύνουν τὸ δάπεδό τῆς προοδευτικὰ πρὸς τὸ ἐσωτερικό. Παράλληλα προκλήθηκαν καὶ πτώσεις βράχων ἀπὸ τήν ὀροφή κατὰ τμήματα, ὅπου ὑπῆρχαν εὐαίσθητα σημεῖα. Ἔτσι σχηματίστηκε τὸ δάπεδο τοῦ πρώτου θαλαμίσκου, ἀπὸ συσσώρευση βράχων μέχρι ὕψους 3 μέτρων περίπου.

Ἀργότερα διανοίχτηκε ὁ τελευταῖος θάλαμος, πού βρίσκεται στὸ ψηλότερο σημεῖο τοῦ σπηλαίου.

Τόσο ἀπὸ τὸ σημεῖο τοῦ ἐξώστη τοῦ τελευταίου θαλάμου, ὅσο καὶ ἀπὸ τήν ἐσοχή, πού διανοίγεται στὸ τέλος του, μπαίνανε νερά, πού καταλήγανε στὸ χαμηλότερο σημεῖο τοῦ διαδρόμου, ὅπου συναντούσανε καὶ τὰ νερά, πού εἶχανε μπεῖ ἀπὸ τήν εἰσοδό του. Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνο χαρακτηριστικὸ σημεῖο τοῦ σπηλαίου, πού διαφεύγανε τὰ νερά του σὲ χαμηλότερα ἐπίπεδα.

Ἡ μορφολογία τοῦ διάκοσμου τοῦ κατακόρυφου τοίχου τοῦ ἐξώστη τοῦ τελευταίου θαλάμου καὶ τὰ φερτὰ ὑλικά, κατὰ κύριο λόγο χῶματα με πολὺ ὕγρασία, πού καλύπτουν τὸ δάπεδό του, μαρτυρᾶνε ὅτι, ἡ διάβρωση συνεχίζεται σ' αὐτὸ τὸ τμήμα τοῦ σπηλαίου, με πιθανὴ διάνοιξη μελλοντικὰ καὶ ἄλλης εἰσόδου πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐσοχῆς, πού πλησιάζει πολὺ στὴν τοπογραφικὴ ἐπιφάνεια. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι, τόσο ἡ εἰσοδος, ὅσο καὶ τὸ τελευταῖο τμήμα τοῦ σπηλαίου βρίσκονται στὸ ἴδιο σχεδὸν ἐπίπεδο.

Διαστάσεις. Τὸ σπήλαιο ἐκτείνεται ἀπὸ BBA. πρὸς NND σὲ μῆκος 45 μ. περίπου. Τὸ μεγαλύτερο βάθος του εἶναι 9 μ. Τὸ μεγαλύτερο ὕψος τῆς ὀροφῆς του εἶναι 10 μ. Ἡ ἔκτασή του καλύπτει 300 τετραγωνικά μέτρα.

Κλιματολογία : Ἡ θερμοκρασία τοῦ σπηλαίου κατὰ τὶς ἀρχὲς Μαΐου 1978 ἦταν 15°C καὶ ἡ ὕγρασία του 90 %.

Τουρισμός : Ἄν καὶ τὸ σπήλαιο δὲν διαθέτει ἀρκετὸ μέγεθος, ὅμως παρουσιάζει εἰκόνες ἀξιόλογες ἐξαιτίας τοῦ σχηματισμοῦ του.

Τὸ κοίλωμά του παρουσιάζει πανύψηλη στοὰ γοτθικοῦ ρυθμοῦ στολισμένη με παραπετασματοειδεῖς καὶ πολύχρωμους σταλακτιτικούς σχηματι-

Είκ. 3. Σπήλαιο «Ἡ Παναγιά τοῦ βράχου» Χρούσας Μεγαλοπόλεως. Ἀπότομοι βράχοι ὀδηγοῦν στὸν τελευταῖο θάλαμο.

σμούς, πὸν προκαλοῦν ἀξιόλογη ἐντύπωση. Ἐπίσης ἀξιόλογη ἐντύπωση παρουσιάζει ὁ τελευταῖος θάλαμος μὲ τὸν ἐξώστη του, πρὸς τὰ δεξιὰ, πὸν θυμίζει ἀπολιθωμένο καταρράκτη.

Πρέπει νὰ προστεθεῖ καὶ ὁ θρύλος, πὸν τὸ συνδέει μὲ τὴν προηγούμενη γενιὰ καὶ ἀκόμα τὰ πολλὰ σύνδρομα καὶ ἀξιόλογα τουριστικὰ στοιχεῖα ὅπως εἶναι ἡ θαυμάσια διαδρομὴ ἀπὸ Μεγαλόπολη πρὸς Χρούσα, ἀνάμεσα ἀπὸ ὠραιότατο δάσος καὶ ἀνθοστόλιστο δρόμο ἀπὸ σειρὲς σπάρτων. Ἐπίσης ἡ γραφικότερη κωμόπολη Ἰσαρης μὲ ἀπίθανη θέα πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις καὶ μὲ τὸν τελευταίου τύπου ξενῶνα, γιὰ ὕπνο καὶ φαγητὸ ψη-

λοῦ ἐπιπέδου σὲ περίβλεπτη θέση. Τὸ χωριὸ Χρούσα μὲ τὴν ἀξιόλογη ἐκκλησία του, τὸ τοπικὸ του χρῶμα, ποὺ διατηρεῖ ἀνέπαφο, πνιγμένο στὸ πράσινο περιβάλλον του, τὰ γραφικὰ ἐξωκκλήσια τριγύρω του, καὶ τὸ χρουσαϊκὸ βουνὸ πάνω του, μὲ τὸ καταπράσινο καὶ πυκνὸ δάσος, ποὺ τὸ καλύπτει καὶ ποὺ φιλοξενεῖ στὰ σπλάχνα του τὸ σπήλαιο τῆς «Παναγίας τοῦ βράχου», εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ σύνδρομα τουριστικὰ στοιχεῖα του.

Κατὰ τὴ γνώμη μας εἶναι δυνατὸ νὰ ἀξιοποιηθεῖ τουριστικὰ καὶ πιστεύουμε ὅτι αὐτὸ θὰ βοηθήσει στὴ συγκράτηση τῶν λίγων πιά κατοίκων, ποὺ ἀπομένουν στὸ χωριὸ Χρούσα. Παράλληλα ἡ ἀξιοποίησή του θὰ γίνῃ ἀφορμὴ νὰ γνωρίσει τὸ εὐρὺ κοινὸ αὐτὲς τὶς ἀνεπανάληπτες φυσικὲς ὀμορφιὲς τοῦ τόπου μας, ποὺ παραμένουν δυστυχῶς ἄγνωστες.

R É S U M É

La grotte «Panayia tou Vrachou» (Notre - Dame des rochers) Megalopolis in Arkadie (n. 6543) est située sur la pente Nord de la montagne Chroussa à Megalopolis.

C'est une diaclase à un plafond assez haut de style gothique de 45 mètres de longueur.

Au milieu le sol de la diaclase est assez incliné, mais du centre jusqu'à la fin il monte à un tel point qui rapproche la surface topographique. La grotte a servi d'habitation à l'époque préhistorique.